

Nr 8

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa stöddåtgärder i anledning av skadorna å 1960 års skörd jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 27 januari 1961 dagtecknad proposition, nr 34, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

1) medgiva, att bidrag till jordbrukare, vilka är i behov därav på grund av 1960 års skördeskador, må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen;

2) medgiva, att för utbetalande av sagda bidrag medel må ställas till förfogande intill ett belopp av 20 000 000 kronor;

3) medgiva, att kostnaderna för bidragen må bestridas med

a) 10 000 000 kronor av medel, som influtit genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område under regleringsåren 1956/57—1958/59,

b) intill ett belopp av 10 000 000 kronor av medel, som under regleringsåret 1960/61 inflyter genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område,

4) medgiva, att för utbetalande av bidragen erforderliga medel må i mån av behov förskottsvis tillhandahållas ur tillgängliga införselavgiftsmedel på jordbrukets område,

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att, på förslag av statens jordbruksnämnd efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, fastställa den närmare fördelningen av nyssnämnda båda belopp å vardera 10 000 000 kronor på de olika slag av införselavgiftsmedel, från vilka beloppen slutligt skall gäldas.

Beträffande innehållet i vissa till statsrådsprotokollet fogade bilagor får utskottet hänvisa till propositionen.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 554 av herr *Bengtson m. fl.* likalydande med II: 656 av herr *Hedlund m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte

A. till finansiering av den mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation överenskomna skördeskadeersättningen av 20 000 000 kronor

a) anvisa å tilläggsstat för budgetåret 1960/61 ett anslag av 7 000 000 kronor;

b) medge att återstående 13 000 000 kronor täckes till hälften, 6 500 000

kronor, av kvarstående överskott av införselavgifter på jordbrukets område från treårsperioden 1956/57—1958/59 att på sätt som angivits i jordbruksnämndens skrivelse fördelas på avgiftsmedel av olika slag, samt till resterande del, 6 500 000 kronor, av medel som influtit eller inflyter genom upp-tagande av införselavgifter inom jordbruksregleringen under innevarande regleringsår, enligt den fördelning på olika slag av avgiftsmedel, som fram-deles, efter förslag av jordbruksnämnden i samråd med jordbrukets för-handlingsdelegation, fastställs av Kungl. Maj:t;

B. medgiva att för utbetalande av bidragen erforderliga medel må i mån av behov förskottsvis tillhandahållas ur tillgängliga införselavgiftsmedel på jordbrukets område;

C. hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av sådana grunder för skör-deskadeersättningen, att vid prövning av ansökningarna jämväl må beak-tas, om sökanden före 1960 under senare år drabbats av kännbara skörde-skador.

2) I: 555 av herr *Larsson, Nils Theodor, m. fl.* likalydande med II: 660 av herr *Grebäck m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte

A. medgiva att statlig kreditgaranti må beviljas för lån för inköp av ut-säde, handelsgödsel och liknande produktionsmedel, som är erforderliga för vårbruket 1961, i fall då jordbrukare eller trädgårdsodlare i följd av lidna skördeskador saknar egna medel härför och icke kan anskaffa sådana på annat sätt i enlighet med vad i motionerna anförts;

B. medgiva, att statliga kreditgarantier för angivna ändamål må lämnas intill belopp motsvarande vad som den 1 mars 1961 icke tagits i anspråk av det kreditgarantibelopp av 25 000 000 kronor, som av 1960 års riksdag med-givits för skördeskadelån, samt

C. hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av föreskrifter rörande ifrå-gavarande kreditgarantigivning i enlighet med motionernas syfte.

3) I: 556 av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.* likalydande med II: 659 av herr *Björkänge*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte medgiva

A. att de i propositionen avsedda skördeskadebidragen måtte utgå med särskild hänsyn tagen till jordbrukare, som under flera år drabbats hårt av skördeskador, men i övrigt utan behovsprövning på grund av det oförvål-lade inkomstbortfallet samt med skälig självrisk för företagaren;

B. att det föreslagna anslaget för skördeskadebidrag måtte höjas med 20 000 000 kr., för att möjliggöra att bidrag skall kunna utgå med i genom-snitt två tredjedelar av de för 1960 beräknade skadornas värde, men med högre bidrag åt särskilt hårt drabbade;

C. att medel för skördeskadebidrag måtte till hälften utgå av skatteme-del och till hälften av avgifter, upptagna för att stödja den avtalsenliga jordbruksprissättningen; samt

D. att till låntagare med statliga garantilån på grund av skördeskador måtte — tills vidare av de ovan angivna bidragsmedlen — utgå ränteefter-gift med 2 procent, så att den effektiva låneräntan nedbringas till ca 4 pro-cent.

4) I: 557 av herr *Sveningsson m. fl.* likalydande med II: 657 av herr *Hæggbloom m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte

A. medgiva att bidrag till jordbrukare, vilka på grund av 1960 års väderlek drabbats av skördeskadador må utdelas med hänsynstagande till i första hand skadornas storlek i förhållande till normal årsinkomst av deras jordbruk;

B. medgiva att för utbetalande av sagda bidrag medel må ställas till förfogande intill ett belopp av 20 000 000 kronor;

C. medgiva att kostnaderna för bidragen må bestridas med

a) ett reservationsanslag på 7 000 000 kronor för budgetåret 1961/62 eller alternativt med 7 000 000 kronor av medel vilka jordbruket enligt beslut av 1956 års riksdag skall erhålla till grundfond i planerat system för reglering av skördeskadador,

b) intill ett belopp av 6 500 000 kronor av medel, som influtit genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område under regleringsåren 1956/57—1958/59,

c) intill ett belopp av 6 500 000 kronor av medel, som under regleringsåret 1960/61 inflyter genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område;

D. medgiva, att för utbetalande av bidragen erforderliga medel må i mån av behov förskottsvis tillhandahållas ur tillgängliga införselavgiftsmedel på jordbrukets område;

E. bemyndiga Kungl. Maj:t att, på förslag av statens jordbruksnämnd efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, fastställa den närmare fördelningen av nyssnämnda belopp å vardera 6 500 000 kronor på de olika slag av införselavgiftsmedel, från vilka beloppen slutligen skall gäldas.

5) II: 658 av herr *Ekström* i Björkvik och *Johansson* i Södertälje, i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte medgiva att av i propositionen angivet bidragsbelopp viss del må kunna fastställas att utgå till behövande lantbrukare för inköp av utsäde och konstgödsel för säkerställande av vårbruket i enlighet med vad i motionen anförts,

6) I: 169 av herr *Jonasson m. fl.* likalydande med II: 193 av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag angående medgivande av möjligheter för jordbrukare, som har flera stödlån, att sammanföra dessa i ett nytt lån i enlighet med vad i motionerna anförts.

7) I: 373 av herr *Carlsson, Georg, m. fl.* likalydande med II: 613 av herr *Gomér m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om undersökning av i vilken mån avskrivning av stödlån helt eller delvis är nödvändig för att vederbörande låntagare skall få företagsmässiga förutsättningar att upprätthålla jordbruksdriften samt om vidtagande av erforderliga åtgärder för genomförande av en sådan stödlåneavskrivning, som kan motiveras av undersökningen, i enlighet med motionernas syfte.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna torde utskottet få hänvisa till motionerna I: 556, II: 656, II: 657 samt II: 658 ävensom II: 193 och II: 613.

Departementschefen har anfört följande.

»Sommaren 1960 kännetecknades i stora delar av landet av en onormalt riklig nederbörd. Inom flera områden var väderleken den regnigaste som förekommit sedan meteorologiska mätningar började att utföras i Sverige. Karakteristiskt var vidare det relativt stora antalet dagar med koncentrerad nederbörd, ofta i form av skyfallsliknande regn. Även under hösten var nederbörden i en del områden betydligt större än normalt. Den rikliga nederbörden medförde i olika områden betydande skördeskador samt svårigheter vid bärgningen av skörden.

Enligt beslut av 1960 års riksdag gällde med avseende å 1960 års skörd liksom åren närmast dessförinnan en modifierad 4-procentregel. Enligt denna var jordbruket i händelse av dålig skörd berättigat till särskild kontant kompensation för den del av produktionsbortfall eller kostnadsökning för fodermedel, som översteg fyra procent av inkomstsumman i en för år 1960 upprättad normkalkyl. Beräkning av produktionsutfallet skulle emellertid ske endast om så påfordrades av jordbrukets organisationer. Dessa har dock inte påkallat en dylik beräkning och någon utlösning av den modifierade 4-procentregeln har inte skett.

Med anledning av skadorna på 1960 års skörd vidtog Kungl. Maj:t redan tidigt sistlidna höst vissa åtgärder i syfte att lindra den ekonomiska situationen för de drabbade jordbrukarna. För att möjliggöra bland annat stöd- köp av skadad brödsäd utökades sålunda med stöd av ett av riksdagen tidigare givet bemyndigande den rörliga krediten i riksgäldskontoret till Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening. Vidare medgavs dispens från regeln om viss uppsägningstid för medel innestående å skogskonto. Domänstyrelsen lämnades också möjlighet att i vissa fall och på vissa villkor medge extra anstånd med erläggande av arrende för sådana arrendatorer, som på grund av felslagen skörd år 1960 lidit väsentlig förlust och därför var i behov av ekonomiskt bistånd. I enlighet med beslut av 1960 års riksdag (prop. 1960: 168; JoU 37; rskr. 353) har vidare medgivits vissa lättnader i de för stödlån gällande villkoren i vad de avser amorteringsfri tid, anstånd med erläggande av amortering samt bestämmelserna om dröjsmålsränta. Likaså har villkoren i fråga om av lantbruksnämnder medgiven statsgaranti för i kreditinrättningar upptagna driftslån uppmjukats.

Vidare har i enlighet med nyssnämnda riksdagsbeslut införts statliga garantier för lån, som i anledning av skördeskador upptagits på den allmänna marknaden. Enligt riksdagens beslut får dylika garantier beviljas intill ett sammanlagt belopp av 25 miljoner kronor. Som framgår av den förut återgivna, av lantbruksstyrelsen lämnade redogörelsen beräknas på grundval av de ansökningar, som inkommit intill den 20 januari 1961, ett belopp av endast 11,9 miljoner kronor bli erforderligt som ram för garanti-

givningen i anledning av 1960 års skördeskador. Då efterfrågan på lånegarantier sålunda synes kunna tillgodoses inom den av riksdagen medgivna ramen, finner jag i likhet med lantbruksstyrelsen inte anledning att framlägga något förslag om ändring av denna ram.

Såsom framgår av jordbruksnämndens framställning har enligt nämndens uppfattning de förenämnda åtgärderna medfört en väsentlig lättnad för de av skördeskador drabbade jordbrukarna. Nämnden är emellertid samtidigt övertygad om att särskilt det inte obetydliga antal jordbrukare, som på grund av skördeskador under tidigare år fått en försvagad ekonomi och som år 1960 återigen fått stora skördeförluster, inte kan väntas få ett tillfredsställande stöd genom redan beslutade åtgärder. Efter övervägande av det utav nämnden förebragta utredningsmaterialet och övriga omständigheter har jag funnit mig böra förorda, att ytterligare stödåtgärder vidtages från det allmännas sida för att mildra verkningarna av fjolårets skördeskador.

I fråga om utformningen av dessa stödåtgärder kan jag i huvudsak ansluta mig till vad jordbruksnämnden efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation och lantbruksstyrelsen härutinnan föreslagit. Möjligheter bör sålunda nu liksom senast i anledning av 1959 års skördeskador skapas för utlämnande av kontantbidrag efter individuell ansökan. På enahanda villkor som till jordbrukare torde emellertid dylika bidrag även böra utgå till trädgårdsodlare, som år 1960 drabbats av betydande skördeskador. Vidare bör till de jordbrukare, som drabbats av de i det föregående nämnda, av ollonborrens larver orsakade skördeskadorna kunna utgå bidrag efter samma grunder som vid skördeskador, förorsakade av väderleksförhållandena.

För utbetalning av de behovsprövade kontantbidragen synes i anslutning till jordbruksnämndens förslag böra ställas medel till förfogande intill ett belopp av 20 miljoner kronor. Huvuddelen av detta belopp skall enligt nämnden fördelas mellan de av skördeskadorna hårdast drabbade områdena. En viss reserv å förslagsvis 25 procent av beloppet har dock ansetts böra undantas från den eljest i princip definitiva centrala fördelningen. Denna reserv är avsedd för områden, som inte medtagits i den centrala fördelningen, och för extra medelsförstärkning till områden, vilka visar sig vara i större behov av bidrag än vad som nu har kunnat beräknas, samt för besvärsmål. Mot nämndens förslag till huvudsaklig fördelning av bidragsbeloppet har jag intet att erinra.

Bidragsgivningen bör i enlighet med jordbruksnämndens, efter samråd med lantbruksstyrelsen och jordbrukets förhandlingsdelegation, upprättade förslag ske efter individuell ansökan och prövning. För att kontantbidrag skall kunna utgå måste förutsättas, att sökanden år 1960 drabbats av betydande skördeskador. Skadorna skall för sökanden ha medfört ett bortfall av inkomster, vilket framstår som väsentligt i förhållande till hans normala årsinkomst. Inkomstbortfallet skall också ha medfört, att hans ekonomi

blivit så hårt pressad, att han — även med beaktande av sådant stöd, som han enligt beslut av 1960 års riksdag erhållit eller kan erhålla i form av kreditgaranti och betalningslättnader — får anses ha avsevärda svårigheter att betala räntor, amorteringar, arrenden och andra utgifter, nödvändiga för driftens fortsättande. För att syftet med bidragen inte skall förfelas är det vidare av största vikt, att bidragen i de enskilda fallen avväges så, att de kommer att innebära en verklig hjälp för de sökande att fortsätta jordbruksdriften.

Prövningen av ansökningarna bör i enlighet med jordbruksnämndens förslag omhänderhas av en inom varje lantbruksnämnd särskilt tillsatt delegation med biträde av en representant för hushållningssällskapet. Sällskapets sekreterare torde därför regelmässigt böra ingå i delegationen. Vid den granskning, som ansökningarna bör underkastas, bör i enlighet med nämndens förslag, i den utsträckning så befinnes lämpligt, kontakt kunna upptagas med — förutom lantbruksnämndernas ortsombud — jämväl andra med de olika orterna väl förtrogna personer och kommunala förtroendemän, vilka bör lämnas tillfälle deltaga i granskningen. Vidare bör de tjänstemän hos hushållningssällskapen, som medverkat i en förberedande utredning om skördeskadorna eller eljest har särskild lokalkännedom, deltaga.

De närmare grunderna för bidragsprövningen och för fördelningen av bidragsmedlen bör med utgångspunkt från nu angivna huvudregler fastställas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av lantbruksstyrelsen efter hörande av jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation.

För finansieringen av den föreslagna bidragsverksamheten bör liksom i några liknande fall tidigare år kunna tagas i anspråk vissa hos jordbruksnämnden tillgängliga men ännu ej disponerade allmänna medel. Jag finner mig sålunda böra föreslå, att till förfogande för verksamheten i första hand ställes ett belopp av 10 miljoner kronor av det överskott av införselavgiftsmedel inom jordbruksregleringen, som uppkommit under treårsperioden 1956/57—1958/59. För verksamheten bör vidare i andra hand medel intill ett belopp av 10 miljoner kronor ställas till förfogande ur de under regleringsåret 1960/61 inflyttna eller inflytande införselavgifterna på jordbrukets område. Enligt från jordbruksnämnden under hand inhämtade uppgifter beräknas ett överskott av införselavgifter under detta år bli disponibelt, sedan de övriga regleringsändamål, vilka kan anses böra tillgodoses med medel från sagda införselavgifter, blivit täckta.

För att möjliggöra att nyssnämnda belopp omedelbart skall kunna ställas till förfogande, bör jordbruksnämnden bemyndigas att förskottera erforderliga belopp ur tillgängliga införselavgiftsmedel på jordbrukets område. Frågan om från vilken eller vilka av de olika grenarna av regleringsverksamheten införselavgiftsmedlen för ifrågavarande ändamål slutligt skall tagas, bör avgöras efter prövning av förhållandena inom varje särskild gren.

Enligt min mening bör det uppdragas åt jordbruksnämnden att efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation utreda hithörande spörsmål och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet. Det torde därefter böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i frågan.

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att enligt vad länsstyrelsen i Kristianstads län anfört i skrivelser den 9 augusti och den 19 september 1960 till chefen för inrikesdepartementet de i det föregående berörda översvämningarna förorsakat jämförelsevis omfattande skador i östra Skåne även av annan natur än skörde-skador. De rapporterade skadorna av sådan art har efter av länsstyrelsen gjord värdering beräknats belöpa sig till omkring en kvarts miljon kronor. Vid en tillämpning av de ersättningsgrunder, som av riksdagen godtagits för statsunderstöd för motsvarande skador i anledning av 1959 års vårflod och lokala oväder (prop. 1960: 2, XI ht, bil. 3, p. 2; SU 17; rskr. 59), skulle enligt länsstyrelsens preliminära uppskattning ersättning av statsmedel utgå med omkring 65 000 kronor.

Vid det samråd jag i denna fråga haft med chefen för inrikesdepartementet har det befunnits skäligen, att ersättning av statsmedel får utgå för här berörda skador efter behovsprövning enligt samma riktlinjer som gällt beträffande 1959 års översvämningsskador. Av det å tilläggsstat II till riksdagen för budgetåret 1959/60 anvisade reservationsanslaget Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador å en miljon kronor kvarstår, enligt vad jag inhämtat, sedan huvudparten av ifrågakommande ersättningar numera utbetalats, odisponerat ett belopp av omkring 400 000 kronor. Därest riksdagen icke har någon erinran häremot, torde av återstående medel å anslaget erforderligt belopp få tagas i anspråk för ersättningar i enlighet med vad sålunda anförts. Skulle härutöver i några enstaka fall fråga uppkomma om ersättning i anledning av översvämningsskador under år 1960, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva ersättningsfrågan enligt nyssnämnda riktlinjer.»

Utskottet

Den i stora delar av landet ovanligt regnrika sommaren och hösten föregående år medförde kännbara förluster för många jordbrukare på grund av skörde-skador och svårigheter att bärga skörden. Det samlade skörderesultatet var emellertid gott sett ur kvantitativ synpunkt och 1960 års totala skörd kom att ligga mer än 4 procent över normalskörd. Med hänsyn härtill har någon utlösning av den modifierade 4-procentregeln inte kunnat komma i fråga.

För att bispringa de jordbrukare som inom vissa områden i landet drabbats av skördeförluster vidtog Kungl. Maj:t en rad skilda åtgärder redan vid slutet av fjolårets sommar. Bland annat utökades med stöd av ett av riksdagen tidigare givet bemyndigande den rörliga kredit i riksgäldskonto-

ret som står till föreningen Svensk spannmålshandels förfogande. Syftet var att därigenom möjliggöra för föreningen att inom en kostnadsram av 190 000 000 kronor medverka vid finansieringen av brödsädesinköp samt stödköp av fodersäd. Även genom beslut om dispens från regeln om viss uppsägningstid för medel innestående å skogskonto och om rätt för domänverket att vid skördeskada medgiva anstånd med erläggande av arrende avsågs att mildra de ekonomiska verkningarna av 1960 års skördeskador. I enlighet med riksdagsbeslut förra hösten (prop. 1960: 168; JoU 1960: 37; rskr. 1960: 353) medgavs också vissa lättnader i gällande villkor för tidigare utlämnade stödlån beträffande amorteringsfri tid och anstånd med erläggande av amortering samt i fråga om dröjsmålsränta. Samtidigt mjukades villkoren för av lantbruksnämnder beviljade statsgarantier för driftslån upp. Genom nyssnämnda riksdagsbeslut infördes statliga garantier jämväl för lån, som i anledning av skördeskador upptagits på den allmänna kreditmarknaden. Enligt beslutet får dylika garantier beviljas intill ett sammanlagt belopp av 25 000 000 kronor. Hittills inkomna garantiansökningar torde avse ett belopp av sammanlagt omkring 12 000 000 kronor.

Det är enligt utskottet uppenbart att angivna, tidigare vidtagna åtgärder medfört en väsentlig lättnad för de av skördeskador drabbade jordbrukarna. Enbart förfarandet att verkställa stödköp av skadad brödsäd beräknas värdemässigt motsvara ett förlustbelopp av cirka 20 000 000 kronor. Genom förenämnda nya garantisystem har härjämte öppnats möjligheter ej blott att erhålla erforderliga korta driftskrediter eller längre skördeskadelån utan även att lätta den aktuella kreditbördan för vissa jordbrukare, som på grund av felsegna skördar också tidigare år måst upptaga driftskrediter som varuväxlar m. m. eller också stödlån. Emellertid framgår av den i det föregående berörda redogörelsen att åtskilliga odlare trots sagda stödåtgärder är i behov av ytterligare ekonomiskt bistånd. Detta bör — såsom jordbruksutskottet antydde redan i utlåtandet nr 37 sistlidna höst — ske i form av utlämnande av kontantbidrag. Utskottet tillstyrker följaktligen vad i den behandlade propositionen nr 34 anförts i denna del.

Bidragsbeloppen bör såsom angivits i propositionen beviljas efter individuell behovsprövning och utgå — i motsats till vad statens jordbruksnämnd föreslagit efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation — ej endast till jordbrukare utan även till trädgårdsodlare. Ävenså bör odlare, som åsamkats skador genom angrepp av ollonborrens larver, kunna erhålla bidrag på enahanda grunder. I överensstämmelse med vad som varit fallet vid tidigare tillfällen då skördeskadebidrag lämnats av det allmänna bör för att kontantbidrag skall kunna utgå förutsättas, att sökanden år 1960 drabbats av betydande skördeskador. Dessa skall sålunda för sökanden ha medfört ett bortfall av inkomster, vilket framstår som väsentligt i förhållande till hans normala årsinkomst. Vidare skall hans ekonomi härigenom ha blivit så hårt pressad att han — även med beaktande av att han erhållit eller kan erhålla stöd jämlikt 1960 års riksdagsbeslut i form av kreditgaranti och betalningslättnader — får anses ha avsevärda svårigheter att betala

sådana utgifter som måste anses nödvändiga för driftens fortsättande. För att syftet med bidragen inte skall förfelas är det också, vilket utskottet vill understryka, av största vikt, att bidragen i de enskilda fallen avväges så, att de kommer att innebära en verklig hjälp för sökandena att fortsätta jordbruksdriften.

I motionerna I: 557 och II: 657 har förordats att ifrågavarande bidrag skall utdelas med hänsynstagande till i första hand skadornas storlek i förhållande till normal årsinkomst av vederbörande jordbruk. Som följd av utskottets nyssnämnda ställningstagande till de allmänna fördelningsprinciperna avstyrker utskottet omförmälda motionsyrkande.

Vad beträffar det totalbelopp som bör stå till förfogande för bidragsgivningen tillstyrker utskottet — som uppmärksammat osäkerheten i de beräkningssiffror jordbruksnämnden förebragt som grund för sitt förslag i ämnet — att 20 000 000 kronor avdelas för ändamålet. Det i motionerna I: 556 och II: 659 framförda yrkandet om ett högre sammanlagt bidragsbelopp anser alltså utskottet bör avslås av riksdagen.

I propositionen har föreslagits att bidragsgivningen i år liksom då fråga var om bidrag för skador på 1959 års skörd skall finansieras genom utnyttjande av tillgängliga eller inflytande införselavgiftsmedel. Enligt för utskottet företedda uppgifter kvarstår 17 300 000 kronor av dylika medel från regleringsperioden 1956/59 samt beräknas för ettvarvt av regleringsåren 1959/60, 1960/61 och 1961/62 35 700 000, 55 200 000 respektive 30 800 000 kronor mera inflyta i införselavgifter än vad som erfordras för att täcka den av riksdagen angivna s. k. normalramen å 93 000 000 kronor. Vid detta förhållande anser utskottet ej skäl föreligga att, såsom skett i vissa motionsledes framförda uttalanden, befara någon brist under nu överblickbar tid å avgiftsmedel i förhållande till de inom normalramen upptagna utgiftsändamålen och finner därför inte heller behövt att några andra allmänna medel tillskjutes för bidragsgivningen. Med det anförda avstyrker utskottet förslaget i motionerna I: 554 och II: 656 samt I: 557 och II: 657 att 7 000 000 kronor skall anvisas över driftbudbeten för att delvis täcka kostnaderna för kontantstödet och att blott 13 000 000 kronor skall tagas av prisregleringsmedel på jordbrukets område.

Spörsmålet om vilka införselavgiftsmedel som bör anlitas för att bestrida bidragen torde böra lösas på sätt Kungl. Maj:t angivit i propositionen, och Kungl. Maj:t torde böra erhålla det i sammanhanget begärda bemyndigandet att förskottsvis utnyttja tillgängliga regleringsmedel.

Motionsvis har framhållits de svårigheter åtskilliga jordbrukare, som drabbats av skördeskador, har att kunna finansiera inköp av utsäde, handelsgödsel och andra produktionsmedel, som erfordras för vårbruket i år. Liknande problem förelåg vintern 1959. Då beslöt riksdagen på förslag av jordbruksutskottet (JoU 1959: 18, rskr 1959: 150) att vederbörande lantbruksnämnd skulle för jordbrukare, som var i sådan belägenhet som nyss nämnts och som visat sig sakna möjlighet att finna annan godtagbar lånesäkerhet, äga teckna statlig kreditgaranti för lån hos riksbanken ur fonden

för supplementär jordbrukskredit, vars behållning var cirka 2 000 000 kronor, till inköp av förenämnda slag av produktionsmedel. Utskottet finner det erforderligt med liknande möjligheter även i år. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att det förut omnämnda beloppet å 25 000 000 kronor till kreditgarantier för skördeskadelån bland annat skall användas för att underlätta för av skördeskador drabbade odlare att få för produktionens upprätthållande nödiga driftskrediter. Enligt utskottets mening bör tillses att det genom lantbruksorganisationen för berörda odlare ånyo tillkännages, att nämnda stödmöjligheter finnes samt att ansökningar om garantier för ändamålet kan för av bidragsförfarandet oberoende, skyndsamt behandling ingivas även under de närmaste månaderna. I de sist åsyftade motionerna har också berörts frågan om statens säkerhet för berörda slag av kreditgarantier. I enlighet med vad som gäller för stödlån bör i princip dylik säkerhet fordras, men eftergift bör göras, om det möter svårighet för sökanden att ställa säkerhet eller om sådan eftergift eljest finnes motiverad med hänsyn till beloppets ringa storlek och omständigheterna i övrigt. Eftergift i fråga om säkerhet bör dock medgivas allenast om lantbruksnämnden finner sannolikt, att sökanden kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet. — Med vad utskottet sålunda anfört rörande kreditgaranti för lån till inköp av ifrågavarande produktionsmedel för det förestående vårbruket anser utskottet sig ha anvisat vägen för att tillgodose de i motionerna I: 555 och II: 660 samt II: 658 angivna önskemålen.

I motionsparet I: 169 och II: 193 har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag angående medgivande av möjligheter för jordbrukare, som har flera stödlån, att sammanföra dessa i ett nytt lån. Vid föregående års riksdag behandlades av utskottet två motioner med likartat innehåll. Utskottet avstyrkte dessa motioner bland annat med hänvisning till vad i ärendet hörda remissinstanser då förklarat. Någon omständighet synes ej ha tillkommit, som föranleder utskottet att nu ändra uppfattning i nämnda fråga. Utskottet anser att spørsmålet lämpligen bör upptagas till omprövning när erfarenheter vunnits av det aviserade nya systemet om ett permanent skördeskadeskydd. Detta synes jämväl böra vara förhållandet med de problem som behandlas i motionsparet I: 373 och II: 613.

Här ej särskilt berörda förslag och uttalanden i propositionen föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Åberopande det anförda hemställer utskottet, som avstyrker motionerna I: 556 och II: 659 i de delar de inte behandlats i det föregående,

A. att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 554 och II: 656, I: 556 och II: 659 samt I: 557 och II: 657 ävensom II: 658, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva, att bidrag till jordbrukare, vilka är i behov därav på grund av 1960 års skördeskador, må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som förordats i det föregående;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 556 och II: 659, såvitt nu är i fråga, medgiva att för utbetalande av sagda bidrag medel må ställas till förfogande intill ett belopp av 20 000 000 kronor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 554 och II: 656, I: 556 och II: 659 samt I: 557 och II: 657, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva, att kostnaderna för bidragen må bestridas med

a) 10 000 000 kronor av medel, som influtit genom upp- tagande av införselavgifter på jordbrukets område under regleringsåren 1956/57—1958/59;

b) intill ett belopp av 10 000 000 kronor av medel, som under regleringsåret 1960/61 inflyter genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område;

IV. medgiva, att för utbetalande av bidragen erforderliga medel må i mån av behov förskottsvis tillhandahållas ur tillgängliga införselavgiftsmedel på jordbrukets område;

V. bemyndiga Kungl. Maj:t att, på förslag av statens jord- bruksnämnd efter samråd med jordbrukets förhandlings- delegation, fastställa den närmare fördelning av sistnämnda båda belopp på de olika slag av införselavgiftsmedel, från vilka beloppen slutligt skall gäldas;

B. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 555 och II: 660 samt II: 658 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin me- ning giva till känna vad utskottet anfört i frågan om stat- liga kreditgarantier för lån till inköp av för genomförandet av vårjordbruket 1961 nödvändiga produktionsmedel;

C. att motionerna I: 556 och II: 659, såvitt de ej berörts i det föregående, må avslås;

D. att motionerna I: 169 och II: 193 samt I: 373 och II: 613 må av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 28 februari 1961

På jordbruksutskottets vägnar:

HJALMAR NILSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Lage Svedberg, Jonsson, Nord, Bertil Andersson, Hjalmar Nilsson, Carl Eskilsson, Jonasson, Uno Olofsson*, Kristiansson och Nils-Eric Gustafsson;

från andra kammaren: herrar Sköld, Svenson i Ljungskile, Hæggbloom, Jönsson i Gärd's Köpinge, Johanson i Västervik, Nilsson i Lönsboda, Elm- wall, Eskilsson i Likenäs, Persson i Appuna och Hedin.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1. av herrar *Hæggbloom* och *Hedin*, vilka ansett att

dels den del av utskottets utlåtande som i tredje stycket å s. 8 börjar med orden »Vidare skall» och som å s. 9 slutar med orden »omförmälda motionsyrkande» bort ersättas med text av följande lydelse:

»1960 års skörde-skadors karaktär av katastrof samt gjorda uttalanden om berättigade krav på kom-pensation och skadestånd motiverar att i första hand skadornas storlek i förhållande till normal årsinkomst lägges till grund för bidragens fördelning. Som i motionerna I: 557 och II: 657 framhållits bör med årsinkomst avses inkomst av jordbruk som är sökandens huvudsakliga försörjningskälla. Som i motionerna även uttalats skulle ett hänsynstagande i första hand till ekonomiska förhållanden, som ej direkt sammanhänger med 1960 års skörde-skador, åstadkomma en orättvis fördelning av självrisker och giva en differentiering mellan bidragens storlek i olika områden och mellan näraliggande jordbruk, som ej är tillfredsställande och som kan föranleda missnöje och irritation. I fråga om de 15 000 000 kronor, som enligt propositionens förslag skall fördelas som generella bidrag vill utskottet därför förordad att de i motionerna I: 557 och II: 657 föreslagna grunderna skall tillämpas. Ävenså förordar utskottet att i särskilt ömmande fall på grund av speciella förhållanden, varvid främst bör beaktas tidigare års skörde-skador, någon del av de enligt propositionen reserverade 5 000 000 kronor användes till förstärkning av de generella bidragen.»

dels ock utskottets hemställan under A. I bort lyda sålunda:

»I. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 557 och II: 657 ävensom med avslag å motionerna I: 554 och II: 656, I: 556 och II: 659 samt II: 658, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva, att bidrag till jordbrukare, vilka är i behov därav på grund av 1960 års skörde-skador, må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som utskottet förordad i det föregående;»

2. av herrar *Jonasson*, *Nils-Eric Gustafsson* och *Elmwall*, vilka ansett att

dels till det stycke i utskottets utlåtande på s. 9 som börjar med orden »sådana utgifter» och slutar med orden »fortsätta jordbruksdriften» bort fogas följande text:

»Ersättningsbeloppet å 20 000 000 kronor bör sålunda enligt utskottets mening användas för att tillgodose de mest angelägna behoven. Jordbruksnämnden har i sin skrivelse till Kungl. Maj:t i anslutning till vad som föreslagits vid samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation framhållit, att vid bedömningen även bör beaktas, 'om sökanden förutom 1960 dessförinnan under senare år drabbats av kännbara skörde-skador'. I många fall har jordbrukare och trädgårdsodlare, även om 1960 års skörde-skador inte kan

sägas ha medfört ett i förhållande till den normala årsinkomsten väsentligt inkomstbortfall, dock till följd av tidigare skördeskador fått sin ekonomi så hårt pressad, att de har avsevärda svårigheter att betala för driftens fortsättande nödvändiga utgifter. Såsom framhålles i motionerna I: 554 och II: 656 framstår det för utskottet som angeläget, att vid prövningen av bidragsansökningarna även beaktas om sökanden före 1960 under senare år drabbats av kännbara skördeskador.»

dels ock utskottets hemställan under A.I. bort ha följande lydelse:

»I. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 554 och II: 656 ävensom med avslag å motionerna I: 556 och II: 659, I: 557 och II: 657 samt II: 658, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva, att bidrag till jordbrukare, vilka är i behov därav på grund av 1960 års skördeskador, må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som av utskottet angivits i det föregående;»

3. av herrar *Nord, Carl Eskilsson, Jonasson, Uno Olofsson, Nils-Eric Gustafsson, Svensson* i Ljungskile, *Hæggbloom, Nilsson* i Lönsboda, *Elmwall* och *Hedin*, vilka ansett att

dels den del av utskottets utlåtande på s. 9 som börjar med orden »I propositionen» och slutar med orden »tillgängliga regleringsmedel» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Enligt det förslag, som jordbruksnämnden framlade efter överläggning med jordbrukets förhandlingsdelegation, skall en tredjedel av de 20 000 000 kronorna, avrundad till 7 000 000 kronor, ställas till förfogande i form av särskilt anslag å budgeten. Återstående 13 000 000 skall enligt överenskommelsen täckas till hälften — 6 500 000 kronor — av kvarstående överskott av införselavgifter på jordbrukets område från treårsperioden 1956/59 och till resterande del — likaledes 6 500 000 kronor — av medel som influtit eller inflyter genom upptagande av införselavgifter inom jordbruksregleringen under innevarande regleringsår. I propositionen har emellertid föreslagits, att skördeskadeersättningen skall finansieras genom i första hand 10 000 000 kronor av kvarstående överskott av införselavgiftsmedel från treårsperioden 1956/59 och i andra hand 10 000 000 kronor av införselavgiftsmedel från innevarande regleringsår.

De inflytande införselavgiftsmedlen skall i princip användas för regleringsändamål på jordbrukets område. Även om — enligt vad utskottet inhämtat — formellt sett ett visst överskott av införselavgiftsmedel nu kan beräknas i jämförelse med den s. k. normalramen, kan detsamma icke i nämnvärd utsträckning anses disponibelt för andra ändamål. Utskottet vill exempelvis framhålla, att betydande behov föreligger av stöd genom införselavgiftsmedel av export av fodersäd, som till stödköpspris inköpts av centralföreningarna och andra firmor. Det måste vidare tagas med i bedömningen, att under återstående del av avtalsperioden brist kan uppstå på införselavgiftsmedel för då nödvändiga regleringsändamål. Överskott från tidigare

år måste då tagas i anspråk. Utskottet vill också understryka angelägenheten av att kvarstående överskottsmedel från treårsperioden 1956/59 i första hand disponeras till täckande av speciella behov vid tillämpning av inkomstregeln eller treprocentregeln inom det nuvarande prissättningssystemet på jordbrukets område. Enligt utskottets mening bör införselavgiftsmedel inte tagas i anspråk till finansiering av skördeeskadeersättningen i större utsträckning än vad jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation bedömt vara möjligt.

Finansiering av skördeeskadeersättningen till en del genom allmänna budgetmedel är enligt utskottets mening naturlig redan med hänsyn till att de nu aktuella skadorna i många fall varit av den katastrofnatur, att de i olika sammanhang ansetts böra ersättas med budgetmedel. En finansiering med en tredjedel över riksstaten är vidare — såsom jordbruksnämnden och förhandlingsdelegationen också framhållit — i överensstämmelse med det förslag till finansiering av en skördeeskadefond, som nyligen framlagts i en inom jordbruksdepartementet uppgjord promemoria.

Utskottet tillstyrker sålunda, att den kontanta skördeeskadeersättningen — såsom föreslagits i motionerna I: 554 och II: 656 samt I: 557 och II: 657 — finansieras i överensstämmelse med vad som föreslagits vid samråd mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation.

Spörsmålet om vilka införselavgiftsmedel som bör anlitas för att bestrida bidragen i den utsträckning som nyss förordats torde böra lösas på sätt som angivits i jordbruksnämndens skrivelse, och Kungl. Maj:t torde böra erhålla bemyndigande att förskottsvis utnyttja tillgängliga regleringsmedel.»

dels ock utskottets hemställan under A. III. bort lyda sålunda:

»III. med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 554 och II: 656 samt I: 557 och II: 657, ävensom med avslag å motionerna I: 556 och II: 659, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i syfte att bestrida kostnaderna för skördeeskadeersättningen

1) å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61 under nionde huvudtiteln anvisa till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 7 000 000 kronor; samt

2) medgiva att återstående 13 000 000 kronor täckes till hälften — 6 500 000 kronor — av kvarstående överskott av införselavgifter på jordbrukets område från treårsperioden 1956/59 samt till resterande del — likaledes 6 500 000 kronor — av medel som influtit eller inflyter genom upptagande av införselavgifter inom jordbruksregleringen under innevarande regleringsår.»